

*„A magyar nyelv tanítására
különös gond fordítandó.”*

/KAZINCZY/

FELADATLAP

az

„ÉDES ANYANYELVÜNK”

nyelvhasználati verseny országos döntőjére

a szakképző iskolai versenyzők

számára

Sátoraljaújhely

2009

1. Állapítsa meg, milyen szófajúak a példamondat aláhúzott szavai!

Senki ember ne akarja megváltoztatni vagy éppen elpusztítani egy nemzet nyelvét – olyan ez, mint a zománc, mely a fogat burkolja! (Széchenyi István)

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

2. Nevezze meg a példamondat szavainak végén aláhúzott toldalékok fajtáját!

„Ha maga a nemzet beteg, hiába dolgoznak a polgárai; ha a közélet megromlott, a békétlenség átme^gy a társadalom minden porcikájába; ha a közéletet erkölcsi kór pusztítja, megromlik az egyesek erkölcsi érzéke is.” (Ravasz László)

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

3. Az alábbi meghatározások mellé írjon egy-egy szólást, amelyben szerepel a „nyelv” szó!

- a) Egyetért valakivel, azonosak az érdekeik. =
- b) Inkább megnémul, de nem árulja el a titkát. =
- c) Talpraesetten, szókimondóan beszél, csípősen visszavág. =
- d) Közlékennyé, beszédessé tesz valakit valami. =

4. Állati közmondások. Az alábbi közmondás-párok üresen hagyott helyére ugyanannak az állatnak a neve kerül. Melyek ezek az állatnevek?

a) Az alvó ... nem fog nyulat. Egy ...ról két bőrt nem lehet lehúzni.

Az állat neve:

b) A ... is húst venne a fogára. Amelyik ...t bottal hajtanak a nyúl után, nem fogja az meg.

Az állat neve:

c) Akinek ... nincs, járjon gyalog. A ...nak négy lába van, mégis megbotlik.

Az állat neve:

d) ... alatt borjút ne keress. Az ... iszik magában.

Az állat neve:

5. Határozza meg Reményik Sándor Az ige című verse négy aláhúzott szavának jelentését!

Az ige

Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek,
És áhítattal ejtsétek a szót,
A nyelv ma néktek végső menedéktek,
A nyelv ma tündérvár és katakomba,
Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek!

E drága nyelvet porrá ne törjétek,
Ne nyúljon hozzá avatatlanul
Senki: ne szaggassátok szirmait
A rózsafának, mely hóban virul.
Úgy beszéljen ma ki-ki magyarul,
Mintha imádkozna,
Mintha aranyat, tömjént, myrrhát hozna!

És aki költő, az legyen király,
És pap, és próféta és soha más,
Nem illik daróc főpapi talárhoz,
S királyi nyelvhez koldus-dadogás!

Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek,
Vigyázzatok: a nyelv ma szent kehely,
Ki borát issza: Élet borát issza!
Előre néz s csak néha néha vissza –,
S a kelyhet többé nem engedi el!

/Reményik Sándor/

- a)
- b)
- c)
- d)

6. „Ön”-ös kérdések. Fejezze ki ön- előtaggal kezdődő szóval az alábbi meghatározásokat!

a) Az az eljárás, hogy valaki az őt vagy valamely hozzátartozóját ért sérelemért a törvényes út mellőzésével saját maga vesz elégtételt.
.....

b) Az a cselekvés, hogy valaki másért, másokért vagy valamely nagy, nemes ügyért önként életét adja.
.....

c) Valakinek iskolán kívüli, rendszeres oktatás nélküli, saját erejéből való önkéntes művelődése, ismeretszerzése.
.....

d) Valakinek saját érzelmei, indulatai, szenvedélyei feletti ereje, önfegyelme.
.....

7. Értékelje a magatartás-kultúra szempontjából a következő megtörtént eseteket!
(Legalább négy konkrét vagy általánosító megállapítást írjon!)

A) A történet hétköznapi reggel, Budapesten a 4-es villamoson játszódik. 30-40 év körüli édesapa 8-10 év körüli kislányával száll föl a járműre. Egymással átellenben helyet foglalnak. (Nincs zsúfoltság a villamoson, de többen állnak, felnőttek is.) A kislány mozdul, hogy átadja a helyét, de édesapja rászól:

- Maradj ülve, ne add át a helyed, te is fáradt vagy!

Majd monológba kezd:

- A vidékiek régen kitalálták, hogy a gyerekek át kell adnia a helyét a felnőtteknek a járműveken. Szóval... régen ezt kitalálták, de nincs igazuk... Tudod, 50-60 éves nénik, bácsik sétálgatnak napközben, ők nem fáradnak el. A gyerekek elfárad, úgyhogy csak üljél nyugodtan!

Ezt követően feláll a helyéről, s a mellette álló kislánynak felkínálja azt. Mivel a leányka édesapja „Köszönjük szépen, maradjon csak!” csendes visszautasítással elhárítja a felkínált helyet, „főhősünk” visszahuppan az ülésre.

A következő megállónál apa és leánya leszállnak a villamosról.

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....

B) Budapest egyik forgalmas tere. Idős asszony három csomaggal a kezében igyekszik át a zebrán. (A gyakran errefelé járóknak köztudomású, hogy itt a jelzőlámpa a gyalogosoknak hamar pirosra vált.) Siettében a néni megbotlik, térdre esik, a piacon vásárolt gyümölcsök, péksütemények szerteszét gurulnak. A mellette haladó három fiatalember egyike felkiált: „Né, hogy eltaknyolt a nyanya!” Majd nagyot nevetve társaival továbbsiet.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

8. Értelmezze minél pontosabban a *szabadság* és a *szabadosság* szavak jelentését!

.....
.....
.....
.....

9. Írja le felsorolásszerűen, saját szavaival, miben látja Kazinczy Ferenc anyanyelvünk sajátosságát, jellemzőit A mi nyelvünk című versében!
(Legalább négy sajátosságot írjon!)

A mi nyelvünk

Isteni bája a szép Hellasnak, Római nagyság,
Francia csín, és német erő, s heve Heszperiának,
És Lengyel lágyság! titeket szép nyelvem irigyel.
S tí neki semmit nem irigyeltek? Nyelve Homérnak
S Virgílnak, ha találtok-e mást Európa' határin,
Melly szent lantotokat illy híven zengve követné?
Dörg ő s nem csikorog; fut ha kell, mint férfi fut a cél'
Nem tört pályáján: de szaladva, szökelve, sikamlva,
Lángol keble, ajakán mély bánat' kedve sohajtoz,
S mint te, Olasz s a szláv, hévvel nyögdeli szerelmét. –
Hull a lánc, közelít az idő, s mi közöttetek állunk.

/Kazinczy Ferenc/

.....

.....

.....

.....

10. Az ismert jelöléseket használva elemezze mondatrészek szerint a példamondatot!
Készítse el az ágrajzát is!

A kenderesi nagypapa sokszor elmesélte kedvenc unokájának háborús hőssé válásának történetét.

11. Pótolja a hiányzó írásjeleket – s ahol szükséges, a nagybetűket is – a következő tagolatlan szövegben!

várható hogy egyre többen fölismerik nagyobb érték társainkkal kifinomultabb kapcsolatban élni mint az emberi tényezőt feledve az anyagi érdekek önző elsőbbségét hirdetni a társainkkal megromlott viszonyt a nyelvhasználat eszközeivel javíthatjuk meg így függ össze a beszédkultúra életünk minőségével ha nem sajnáljuk a jó szót egymástól ha tudunk köszönni ha nehéz helyzetben is megválogatjuk szavainkat s nem engedjük megnyilatkozásainkat eldurvulni kedvező visszhangra számíthatunk egyszerű az igazság amelyet fel kell ismernünk tartalmatlan és elidegenítő az olyan élet amelynek a beszédbeli durvaság a nyelvi erőszakoskodás a megjelenési formája

/Kováts Dániel/

12. Jelölje a *Beszélni nehéz!* című rádióműsor megfejtéseiben alkalmazott módon a példamondat hangsúlyait és szüneteit!

Hallgassanak meg egy képzelt beszélgetést, amelynek szereplői: IV. Kelemen pápa – Bacon pártfogója – és Roger Bacon.

13. Elemezze a tagmondatok fajtája és viszonya szerint a következő többszörösen összetett mondatokat!

a) „Szabadságát az ember rendszerint akkor becsüli, amikor már nem szabad, vagy ha szabadságát végtelen áldozatokkal vívta ki.” (Széchenyi István)

.....

.....

.....

b) „Most eldől, lesz-e még magyar nemzet a világon, vagy pedig megindul az az óriási felszámolás, amit a történelem nemzethalálnak nevez.” (Ravasz László)

.....
.....
.....

14. Javítsa az alábbi mondatok nyelvhelyességi hibáit, s határozza meg azt is, miféle vétséget követtek el példamondataink közlői!

a) A hó hatására a vendég műanyag pohara eldeformálódott.

.....
.....
.....

b) Kérlek szépen, hozz kettő szendvicset a büféből.

.....
.....
.....

c) Csodálom a barátnőmet, hogy milyen gazdaságosan, azaz ökumenikusan tudja beosztani a havi konyhapénzt.

.....
.....
.....

d) A találkozót hétfőről keddre halasszuk.

.....
.....
.....

